

Fes teva la cultura popular

Programa d'activitats educatives
a les Cases de la Festa

Bateig de foc

Cicle mitjà i cicle superior d'educació primària

Cases de
la Festa

[bcn.cat/
casesdelafesta](http://bcn.cat/casesdelafesta)

Ajuntament de
Barcelona

Índex

1. INTRODUCCIÓ	3
1.1. Presentació	
1.2. Objectius didàctics	3
1.3. Activitats	4
2. PREVISITA	5
2.1. Preparats per a una festa ben grossa?	5
a) Presentació	5
b) Contingut	5
- Preparats per a una festa ben grossa?	5
- Què fa especial la festa?	6
- I tu, com la faries?	7
c) Cloenda	8
2.2. Bateig de foc	8
a) Presentació	8
b) Contingut	9
- Bateig de foc. Diables i bèsties de foc	9
- Els correfocs	10
c) Cloenda. Informacions sobre la visita	10
3. VISITA. Bateig de foc.	11
3.1. Dades tècniques	11
3.2. Presentació i propòsit	11
3.3. Objectius	11
3.4. Continguts de la sessió	12
4. POSTVISITA	13
4.1. Presentació	13
4.2. Fes teva la festa	13
4.3. Per anar més enllà	14
ANNEX 1: Fitxes per a l'alumnat de cicle mitjà i cicle superior d'educació primària	15
ANNEX 2: Recursos	21

1. Introducció

1.1. Presentació

La Xarxa de Cases de la Festa ofereix als centres educatius de la ciutat un programa d'activitats que tenen l'objectiu de **divulgar la cultura tradicional i popular d'una forma participativa i motivadora**.

En elaborar la proposta que teniu a les mans, s'ha trobat fonamental destacar **el valor de la cultura popular i tradicional com a patrimoni viu**. Es parteix de la concepció que els esdeveniments populars (les festes, els aplecs, les trobades...) són un element clau de la vida social i cultural d'una ciutat. En viure'ls, es reforça el sentiment d'identitat cultural, transmesa de generació en generació, proporcionant als membres de la comunitat un sentit de continuïtat, cohesió social i pertinença.

A més, el material que tot seguit us presentem, emfatitza el fet que per mantenir viu aquest patrimoni es requereix la **participació** de tothom, ja sigui gaudint d'aquestes activitats culturals com a espectadors o essent part activa de la seva posada en escena.

També es pretén que els infants coneguin aquestes activitats i s'hi endinsin per descobrir el seu valor social i personal. Social perquè permeten formar-ne part i compartir amb el grup, la qual cosa és un clar exemple de **col·laboració, generositat i convivència**. Però també personal, com a protagonistes de l'acció, l'espectacle i la vivència, a través de la implicació **en el territori i el reforç de la identitat en un món canviant**.

En conclusió, l'activitat els ha de permetre accedir a **experiències d'un alt valor personal i cultural, com són la participació, la identitat cultural, la cooperació o la implicació en el territori**, connectant-lo i vinculant-lo amb una societat, amb el seu entorn proper, amb una història i amb la seva capacitat d'evolució i transformació.

1.2. Objectius didàctics

La proposta planteja que l'alumnat sigui competent per:

1. Identificar algunes de les singularitats de les activitats de cultura popular i tradicional a través de la comparació i el contrast amb altres activitats col·lectives perquè reconguin els valors socials que tenen implícits (generositat, respecte a la diversitat, col·laboració, etc.).
2. Associar la cultura popular amb activitats riques, engrescadores i capaces de seduir públics molt diferents, a partir de situar-les en entorns festius col·lectius, per reconèixer-ne el valor d'identitat col·lectiva i de cohesió social en la vida de les ciutats.
3. Manifestar curiositat i interès per aquestes activitats perquè cooperin en la posada en escena d'aquestes experiències i perquè s'animin a mantenir viu aquest patrimoni cultural.

1.3. Activitats

Per a l'alumnat del cicle mitjà i cicle superior d'educació primària s'ofereix la possibilitat que el grup classe s'adrexi a un equipament de la Xarxa de les Cases de la Festa per participar en el taller **Bateig de foc**, relacionat amb el món del foc i els diables.

Més enllà d'aquesta experiència, per dotar-la de significació i funcionalitat es planteja un treball complementari per realitzar a l'aula centrat en la cultura popular i tradicional que evidenciï la importància d'aquestes manifestacions culturals en la vida col·lectiva de la ciutat.

Així doncs, el programa d'activitats que tot seguit us presentem es concreta de la següent manera:

	Activitat	Descripció	Lloc i temps estimat de desenvolupament	Material docent	Fitxes alumnes
PRE-VISITA	Preparats per a una festa ben grossa?	Presentació del tema: la cultura popular i tradicional	Aula 2 h	x	x
	Bateig de foc. <i>Presentació</i>	Activitat de motivació i activació de coneixements previs sobre el món del foc i els diables	Aula 50 min	x	x
VISITA	Bateig de foc. <i>Taller</i>	Activitat lúdica d'experimentació sobre la sardana	Cases de la Festa 2 h	x	
POST-VISITA	Fes teva la festa	Propostes d'activitats i dinàmiques per concloure l'activitat o projectar-la.	Aula	x	

Aquest dossier detalla la proposta descrivint les activitats i aportant orientacions didàctiques per desenvolupar-la a l'aula. D'altra banda es compta amb un material directament adreçat a l'alumnat perquè faci de suport a l'activitat.

2. Previsita

2.1. Preparats per a una festa ben grossa?

a) Presentació

Aquesta primera activitat es presenta com un treball previ a l'aula que permet emmarcar l'experiència que s'aborda des del programa d'activitats educatives de les Cases de la Festa per a aquestes edats. La seva funció és activar les informacions prèvies que els alumnes tenen sobre el tema i presentar els conceptes clau sota els quals es treballa el programa per a aquestes edats.

La proposta contempla el desenvolupament en dues sessions, però en funció de l'interès dels alumnes i del temps de què disposem podem ampliar-la o escurçar-la.

L'activitat s'estructura en els moments següents:

- Presentació. *Preparats per a una festa ben grossa?* (30 min)
- *Què fa especial la festa?* (20 min)
- *I tu, com la faries?* (40 min)
- *Cloenda de l'activitat* (10 min)

b) Contingut

Preparats per a una festa ben grossa?

En Jordi, la Belinda i la Yasmina revisen un cartell de festa major. Al programa de festes es parla d'activitats de **cultura popular i tradicional**. A què es refereix? A partir d'aquesta presentació es comparteix amb l'alumnat aquest concepte perquè facin suposicions sobre quines activitats es presenten sota aquest títol. Tot i que més endavant els personatges fan una breu presentació dels termes, serà interessant que els infants comparteixin les seves primeres suposicions. D'aquesta manera podrem saber fins a quin punt estan familiaritzats amb els conceptes que es tractaran.

Un cop presentat el tema podem passar a llegir les aportacions dels personatges. La fitxa els demana que relacionin cada aportació amb un conjunt de fotografies. A través d'aquestes s'intenta exemplificar aspectes clau relacionats amb la cultura popular i la seva riquesa com a patrimoni immaterial i viu d'un poble o país. L'alumnat haurà de relacionar cada comentari amb un grup de fotografies i haurà d'explicar el perquè de la relació. Tot seguit compartim amb vosaltres els criteris seguits per fer aquesta relació:

Jordi: memòria, innovació, diversitat.

Belinda: participació, col·laboració, generositat.

Yasmina: identitat, cohesió social i emoció.

A la posada en comú podem portar el debat una mica més enllà i demanar que, amb les seves pròpies paraules, defineixin què és la cultura popular i tradicional, que posin exemples i que pensin en mostres representatives.

Cal tenir en compte que el nivell d'informació entre uns i altres pot ser molt diferent. Hi ha famílies que viuen amb intensitat aquestes activitats i altres que no hi paren tanta atenció. Per aquest motiu, el nivell de coneixement a l'aula pot ser molt divers. Convé dedicar temps perquè uns i altres s'expliquin, presentin davant del grup les seves experiències i comparteixin els dubtes i les emocions que aquestes activitats provoquen.

També cal parar atenció en el fet que les activitats de cultura popular i tradicional formen part del patrimoni cultural viu. Costums, celebracions, balls, músiques... formen part d'aquesta riquesa cultural, que pren formes diverses a cada territori i evoluciona al ritme de la seva societat. Si el grup és culturalment divers, serà molt enriquidor destinar un temps a comentar altres manifestacions de cultura popular i tradicional, comparar-la amb les activitats que s'han presentat i descobrir els elements que unes i altres poden compartir, com la participació, la celebració o la gresca i la diversió que provoquen. A més, es pot reflexionar sobre com s'han anat integrant al territori altres manifestacions culturals tradicionals d'altres pobles, les quals enriqueixen aquest patrimoni i són un element de cohesió social.

Finalment, es recomana que es tingui en compte l'experiència a l'escola respecte a les manifestacions de cultura popular. La castanyada, el concert de Nadal, el carnestoltes o els jocs florals també són activitats de cultura popular. Els alumnes les han viscut any rere any i serà interessant que reconeguin en aquestes festes de l'escola la voluntat de compartir, de fer la festa entre tots, de gaudir plegats d'una oportunitat que ens ofereix la nostra cultura de sentir-nos vinculats amb el territori, amb el lloc on vivim i identificar-nos-hi.

Què fa especial la festa?

Un cop plantejat el tema arriba el moment de relacionar les activitats de cultura popular i tradicional amb algunes de les activitats que es desenvolupen a les Cases de la Festa.

Es proposa a l'alumnat que, en petits grups (poden ser els mateixos amb què han treballat el contingut anterior) destaquin els aspectes que relacionen aquestes activitats amb la cultura popular. Les preguntes intenten ser prou obertes perquè cadascú elabori els seus propis arguments.

Què les caracteritza com a activitats de cultura popular i per què es fan?

Qui hi participa?

Què creus que se sent en participar-hi?

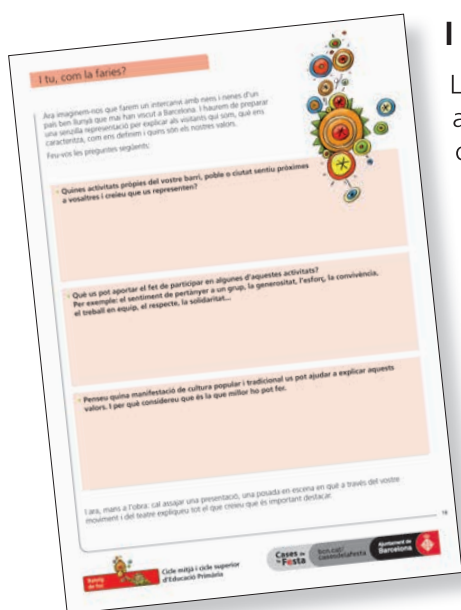

La posada en comú serà un bon moment per copsar fins a quin punt entenen el sentit d'aquestes manifestacions i alhora ens permetrà reforçar els aspectes que considerem oportuns. A partir de les respostes dels alumnes, el docent ha de permetre arribar als tres aspectes clau que transmeten aquestes activitats:

- 1. Per què es fan?** A partir d'aquesta pregunta hem d'arribar al valor **TRADICIONAL**. Les activitats es fan perquè contenen aspectes clau del poble, de la seva tradició i de la forma en què els seus habitants han gaudit des de fa molt de temps, perquè han passat de pares a fills. En el transcurs del temps i gràcies al seu caràcter obert, han anat incorporant elements nous que les han enriquit i les han fet evolucionar (respecte a la diversitat, patrimoni viu, memòria, identitat en un món canviant).
- 2. Qui hi participa?** A partir d'aquesta pregunta hem d'arribar al valor **POPULAR**. Són activitats participatives obertes a tothom que organitzen els veïns i les veïnes i en les quals pot participar tota la ciutadania. Són manifestacions col·lectives que es viuen en grup i que permeten que aspectes com la col·laboració, l'esforç, l'ajuda mútua, la generositat i el respecte envers els altres facin de motor per a la seva posada en marxa.
- 3. Què creus que se sent en participar-hi?** A partir d'aquesta pregunta hem d'arribar al valor d'**IDENTITAT CULTURAL**. Aquestes activitats estan arrelades a un territori, són pròpies del lloc on vivim. I en participar-hi, gràcies al fet que permeten compartir sentiments, emocions i diversió, fan que ens identifiquem amb aquest lloc, perquè faciliten l'arrelament i la pertinença de tots i ens conviden a participar-hi i a crear conjuntament. El valor cultural s'entén com el fet d'estar en un entorn amable, on convivim i aprenem a viure i gaudir tots plegats, per poder així construir, créixer i avançar col·lectivament.

Després de posar en comú l'activitat anterior, per reforçar els aspectes clau que es plantegen, podem animar tot el grup a pensar en altres activitats que responguin al concepte popular, d'identitat cultural o tradicional, però que no els reuneixin tots. Per facilitar-los que descobreixin el valors que amaguen activitats com els castellers, els diables o els gegants, podem iniciar el debat plantejant que analitzin sota aquests paràmetres activitats com ara veure la televisió, el futbol o pujar a atraccions de fira.

En funció del coneixement del grup, si ho creiem necessari, podem presentar materials multimèdia que permetin conèixer amb més detall els personatges, les activitats i les seves característiques. Al final d'aquest document trobareu un seguit de recursos que us poden servir de suport.

I tu, com la faries?

La darrera activitat planteja un cas hipotètic, en el qual els alumnes han estat convidats a participar en un intercanvi amb nens i nenes d'altres cultures. En funció del que coneixen i de les reflexions que han compartit entorn de la cultura popular, hauran d'elaborar una proposta que els permeti presentar-se, tot informant de qui són, d'on vénen i quins valors els representen. Per dur a terme aquest treball dividirem el grup classe en petits subgrups amb els quals hauran de donar resposta a les preguntes següents:

- Quines activitats senten pròximes i els representen?
- Què els aporten aquestes activitats i a quins valors les associen?
- Quina manifestació cultural explica aquests valors?

L'objectiu és que esmentin els valors que atribueixen a les activitats seleccionades per explicar com s'hi identifiquen.

Un cop contestades les preguntes, cada subgrup haurà de triar l'activitat que més els encaixi i els sedueixi i haurà de fer una breu representació a l'aula de la seva peça. Amb aquesta, simularan l'activitat de cultura popular i presentaran els valors que volen destacar-ne i els elements identificatius que hi troben.

Si el grup se sent animat podem deixar-los temps perquè guarneixin la seva representació amb maquillatges, disfresses o elements que els permetin fer més vistosa la seva posada en escena. Al final d'aquest document, a l'apartat de recursos, trobareu informacions i recursos multimèdia que els poden ajudar a preparar l'escenificació.

c) Cloenda de l'activitat

En finalitzar la sessió convé remarcar els objectius plantejats a l'inici de la proposta per copsar l'acord o desacord dels alumnes amb les afirmacions següents:

- Les activitats de cultura popular i tradicional permeten la participació de tothom a les festes populars (grans, petits, mitjans...), ja sigui fent la festa o gaudint-la.
- Tothom que ho vulgui pot formar part d'una colla d'activitats de cultura popular i tradicional.

Aquest moment també ofereix l'oportunitat d'informar el grup de la realització de l'activitat que faran a les Cases de la Festa, on tindran l'oportunitat de descobrir un equipament i una activitat molt vinculada amb la festa, la cultura popular i tradicional i la participació ciutadana.

2.2. Bateig de foc

a) Presentació

Aquesta activitat es planteja com a activitat de preparació a la visita de les Cases de la Festa.

La seva intenció és presentar la temàtica i crear expectatives respecte a l'activitat que es desenvoluparà a la Casa de la Festa per generar entre l'alumnat curiositat i ganes de viure l'experiència en la temàtica que viuran.

La proposta contempla els moments següents:

- Presentació de l'activitat. *Bateig de foc. Diables i bèsties de foc* (20 min)
- *Els correfocs* (25 min)
- Cloenda. *Informacions sobre la visita* (10 min)

b) Contingut

Bateig de foc. Diables i bèsties de foc

La fitxa planteja un senzill exercici en què es descobriren diverses informacions sobre el món del foc, els diables i, sobretot, aspectes relacionats amb l'organització i els elements que són presents a les colles.

Cal llegir les frases i descobrir com s'haurien d'haver endreçat, tenint en compte que cadascuna té dues parts i que el principi en color negre ha de ser coherent amb una segona part en color taronja.

Les frases triades tenen la voluntat de destacar els aspectes relacionats amb la gresca i la vistositat d'aquesta manifestació cultural, però també de la importància de la protecció i de la bona organització. Aquest és un aspecte important, perquè en un correfoc estar ben organitzat és fonamental per al bon desenvolupament de la festa.

Tot seguit compartim quin és l'ordre correcte de les frases:

***El correfoc és un espectacle molt sorollós on dracs, diables i...
...altres personatges ballen i salten sota espurnes de foc.***

***Les colles de diables estan formades per diables, bèsties...
...de foc i tabalers que marquen ritmes de gresca.***

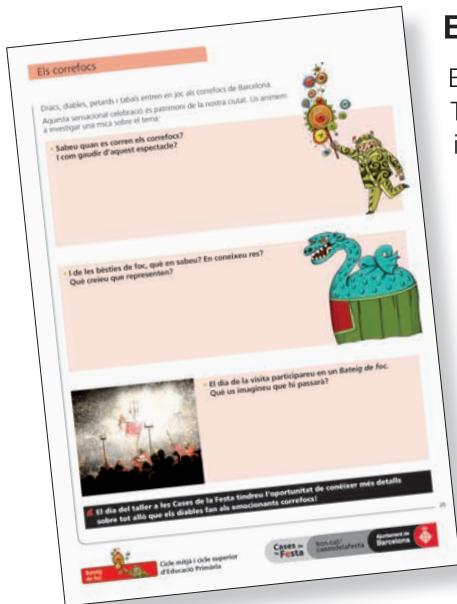
***Els vestits que porten estan pensats per lluir i...
...protegir els diables del foc.***

***El cap de colla és el diable principal que...
...organitza i dirigeix la colla i l'espectacle.***

***L'encenedor és la persona que controla el foc i...
...que encén els petards als altres diables.***

***El carro ha d'anar ben protegit perquè és on...
...s'emmagatzemen tots els petards dels diables.***

Un cop s'hagin endreçat les frases convindria destacar que les colles de diables estan formades per diferents persones i totes tenen una funció en el correfoc. Algunes són les que més llueixen en el recorregut, com els diables petadors (els que cremen la pirotècnia a les seves maces), els diables tabalers que acompanyen amb els seus ritmes de gresca i els diables que porten i mouen les bèsties de foc. Alhora, hi ha altres persones encarregades de l'organització i la manipulació del material, com són el cap de colla, la persona que s'encarrega d'encendre la pirotècnia de cada diable o qui trasllada i avança amb el carro que emmagatzema els petards que es cremaran al llarg del recorregut. Aquestes potser no llueixen tant, però el seu paper és fonamental en el recorregut i en l'espectacle festiu.

Els correfocs

El món del foc i els diables té una important presència als correfocs de la ciutat. Totes les colles intenten organitzar-ne al seu barri, però a més n'hi ha dues trobades importants a la ciutat. A la fitxa de l'alumne es proposa que indagui o comparteixi informacions sobre el correfoc.

Sabeu quan es corren els correfocs? I com gaudir d'aquest espectacle?

El correfoc és una festa molt peculiar de Barcelona. Cada barri, si té colla de diables, acostuma a organitzar-ne un per la festa major. A més, hi ha dues cites que apleguen la majoria de colles de la ciutat, els correfocs de la Mercè i el de les festes de Santa Eulàlia (la patrona petita de la ciutat, encarregada de les festes d'hivern). En aquests correfocs sempre hi ha un espai per a les colles infantils.

I de les bèsties de foc, què en sabeu? En coneixeu cap? Què creieu que representen?

Al llarg del recorregut establert pel correfoc, els diables i les seves bèsties de foc recorren els carrers de la ciutat a un ritme ràpid i els inunden de fum, llum i esclats. Les bèsties al llarg del recorregut empaiten els espectadors agosarats i carreguen d'emoció i màgia la festa.

A l'apartat de recursos trobareu informació per conèixer aquests éssers fantàstics que treuen fum pels queixals.

Per donar resposta a aquestes preguntes podeu traspasar aquesta informació amb una senzilla exposició oral o encoratjar el grup a fer una petita recerca a través d'Internet o demanant informacions a persones del seu entorn proper (familiars o colles de diables del barri).

c) Cloenda de l'activitat. Informacions sobre la visita

Aquest serà el moment de presentar la visita a les Cases de la Festa i compartir amb l'alumnat quan s'hi anirà i què hi faran i aprofitar per recordar tots els aspectes relacionats amb les sortides que feu.

Aquesta activitat no es fa a totes les cases de la Xarxa de Cases de la Festa. Al web <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio> trobareu la informació actualitzada.

A l'apartat de recursos trobareu alguns enllaços, llibres i altres referències relacionades amb el món del foc i els diables.

3. Visita. Bateig de foc

Aquesta activitat suposa el moment de participar en una experiència directa relacionada amb el món del foc, els diables i les bèsties de foc.

3.1. Dades tècniques

Grups	Grup aula de: 3r, 4t, 5è i 6è d'educació primària
Durada de l'activitat	Dues hores
Lloc de realització	Al web http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio trobareu la informació pertinent.

3.2. Presentació i propòsit

L'activitat pretén que els alumnes gaudeixin dels correfocs i dels balls de diables i que compreguin l'espectacularitat i la fascinació que produeixen aquests tipus d'espectacles.

En acabar l'activitat, el grup haurà de conèixer els elements més característics de la imatgeria diabòlica i els materials que utilitzen les colles de diables durant les seves exhibicions, aprenent a organitzar un bateig de foc a partir de la distribució de tasques i de l'assignació de rols. I tot plegat, des de l'experimentació de les sensacions que generen aquestes pràctiques, així com la prudència que requereix la manipulació del foc.

3.3. Objectius

A partir de plantejaments conceptuals, de l'experimentació directa i del treball en grup, els alumnes coneixeran tots els aspectes relacionats amb el món del foc i aprendran a gaudir d'aquesta pràctica. Durant l'activitat, es desenvoluparan diferents competències i es combinaran aspectes teòrics, pràctics i actitudinals.

En concret, l'activitat té els objectius següents:

Descobrir el món del foc:

1. Conèixer els elements més característics de la imatgeria diabòlica i els materials que utilitzen les colles de diables.
2. Comprendre les activitats que duen a terme les colles de diables i el tipus d'ambientació on es desenvolupen.
3. Analitzar els diferents rols que hi ha dins d'una colla de diables.
4. Definir les funcions i les tasques que assumeix cadascú dins d'una colla de diables.
5. Comprendre l'estructura, l'organització i la composició d'una colla de diables en el marc d'una exhibició.

Valorar la cultura popular i tradicional a través dels diables:

6. Aprendre a valorar el treball col·laboratiu, la superació personal i l'assoliment de l'èxit.
7. Percebre la necessitat de prudència que cal tenir envers la manipulació del foc.
8. Gaudir de l'espectacle i animar-se a formar part d'una colla de diables.

3.4. Continguts de la sessió

La seqüència de l'activitat "Bateig de foc" s'estructura en tres fases:

- **Fase inicial:** es presentarà l'activitat que es durà a terme durant la sessió d'una forma motivant i engrescadora i es contextualitzarà l'acció en el marc de la cultura popular i tradicional.
- **Fase de desenvolupament:** a través d'una dinàmica lúdica relacionada amb les colles de diables, es coneixeran els elements més característics de la imatgeria diabòlica, els materials que fan servir, els tipus d'espectacles que realitzen i l'ambientació que requereixen, les funcions i els rols que assumeix cadascú dins d'una colla, la seva estructura i organització durant les exhibicions públiques i alguns consells que cal seguir per tal de protegir-se del foc i poder-lo manipular.
- **Fase de síntesi:** s'experimentarà, de forma simulada, les emocions que desperta un correfoc. S'executarà un paper determinat dins de la colla, es realitzarà una senzilla mostra de foc i es plantejarà de quina manera es poden continuar aprenent i descobrint, més a fons, aspectes relacionats amb la temàtica treballada.

La visita es realitza fent la reserva a través del PAE (Programa d'activitats escolars del Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona) www.bcn.cat/educacio/pae.

o directament des del web de les Cases de la Festa <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio>.

4. Postvisita

4.1. Presentació

Aquesta darrera fase té per objectiu tancar el procés encetat amb el **Programa d'activitats educatives de les Cases de la Festa**.

Un cop realitzades les activitats a l'aula i a les Cases de la Festa, es planteja un tancament sota dos enfocaments:

- Generalista, centrat en la cultura popular i tradicional, en el qual es destacarà el valor de ser protagonistes d'unes activitats culturals emocionants, properes i espectaculars que estan arrelades a la ciutat i que fan que aquesta sigui més divertida, amable i participativa.
- Centrat en l'activitat desenvolupada a les Cases de la Festa, en aquest cas el món del foc, en el qual recordaran l'experiència viscuda i tot el que s'ha descobert a través de les activitats realitzades.

Tot seguit es planteja una proposta que pot respondre, amb senzilles variacions, a tots dos enfocaments alhora.

4.2. Fes teva la festa

L'objectiu de la seqüència és interioritzar els conceptes **popular, tradició i cultura**. Per tant, es demanarà als alumnes que dissenyin un cartell de la festa major incorporant aquests tres aspectes.

Per fer-ho, dividirem el grup en quatre subgrups i els proporcionarem revistes, cartells de la festa major d'anys anteriors i fotografies de la sortida realitzada, que els serviran de material de partida.

També demanarem als alumnes que investiguin o pensin en altres festes majors o activitats populars, tradicionals i culturals, tant de Barcelona com d'altres pobles o ciutats que coneguin, fins i tot les que han viscut des de l'escola, com la castanyada, el carnestoltes o la celebració de Sant Jordi. Ens interessa que reflexionin també sobre el fet que cada poble té les seves pròpies tradicions culturals i populars i que totes són igual de valuoses.

Després de la reflexió anterior i amb la informació recollida, cada grup elaborarà un cartell d'una festa major, on es destaquï la participació de tots els ciutadans i ciutadanes, la història que hi ha darrere de les activitats triades i també les emocions que desperten en tots els que les comparteixen.

Finalment, es compartiran els cartells i cada grup explicarà per què ha triat les imatges o els textos que el configuren. Entre tots, votarem el cartell que ens agradaria que representés la festa del nostre barri.

L'activitat pot durar dues sessions. La primera, per compartir tot el que saben i han viscut sobre les activitats de cultura popular i cercar informació i materials. I la segona, per crear la seva composició i exposar-la davant la resta del grup.

Tots els treballs poden estar exposats a l'aula o els passadissos de l'escola per compartir amb la resta d'alumnes i les famílies l'experiència viscuda.

Una altra forma de poder destacar el que han après entorn de la cultura popular i tradicional seria elaborar un joc de preguntes i respostes, seleccionant continguts i imatges que permetin concretar i presentar de forma atractiva les diferents informacions sobre la cultura popular i tradicional.

4.3. Per anar més enllà

Conscients de tota la versatilitat i riquesa del tema, es planteja que aquest tancament també pugui esdevenir un recurs interessant per plantejar als alumnes noves propostes que projectin l'activitat cap a una de nova.

En aquest sentit, al material de recursos trobareu un munt d'activitats (plàstiques, de descoberta, experimentació, musicals, lingüístiques...) associades al món del foc i a la resta de manifestacions de cultura popular i tradicionals que es treballen al **Programa d'activitats educatives de les Cases de la Festa**. A través d'aquestes es podran obrir noves vies de curiositat i estímul a la descoberta d'aquesta **cultura intangible que és patrimoni dels barcelonins i barcelonines**.

ANNEX 1

Fitxes per a l'alumnat de cicle mitjà i cicle superior d'educació primària

Preparats per a una festa ben grossa?

La Yasmina, el Jordi i la Belinda estan entusiasmats: d'aquí dos dies comença la Festa Major! A la porta de l'escola hi ha un cartell que ho anuncia.

Mirant-lo atentament descobreixen una informació que els desperta la curiositat: "Activitats de **cultura popular i tradicional**". I es pregunten: *Què és això? Què es fa en aquestes activitats? Seran divertides?*

Què n'opineu, què en sabeu, quines activitats creieu que són? Parleu en veu alta, segur que entre tots ho descobrireu.

Com vosaltres, en Jordi, la Belinda i la Yasmina han compartit les seves impressions i arriben a aquestes conclusions. Paeu atenció en el que diuen i relacioneu-ho amb les imatges que trobareu més avall.

Jordi

És clar! A la Festa Major hi ha activitats que fa anys i panys que es fan. La meua àvia, de petita, ja ballava sardanes. Però no són pas passades de moda, perquè s'han anat modernitzant.

Són activitats divertides, que sempre es viuen amb altra gent. Participant-hi sentim que formem part d'un mateix grup, que és propi i representatiu del lloc on vivim, amb el qual compartim moments emocionants.

Yasmina

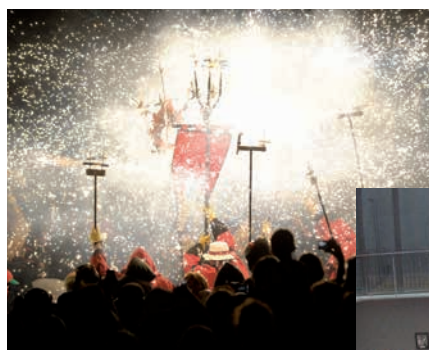

Belinda

Aquestes activitats les preparen els veïns i les veïnes. I en muntar-les, pensen en tothom. S'hi han d'esforçar molt perquè surtin bé, però la feina entre tots sempre dona més satisfacció.

Arxiu Fotogràfic de Barcelona

Pep Herreró

Pep Herreró

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. 18.597

Colla castellera de Gràcia

Pep Herreró

Què fa especial la festa?

Tenint en compte el que heu comentat fins ara, reviseu aquestes activitats que trobem sovint a les celebracions de Festa Major.

1. Per què considereu que són activitats de cultura popular i tradicional? Per què creieu que es fan?
2. Qui hi participa?
3. Què creus que se sent quan hi participem?

Fer córrer un drac que treu foc pels queixals	☐	☐	☐
Descarregar un castell humà	☐	☐	☐
Ballar al voltant d'un gegant	☐	☐	☐
Ballar en rotllana a ritme de cobla	☐	☐	☐

La Belinda, el Jordi i la Yasmina ara ho tenen més clar: les activitats de cultura popular i tradicional són un dels ingredients més característics de les Festes Majors de Barcelona. Són emocionants, engrescadores i apleguen tothom i fan que petits i grans ens sentim part d'un mateix grup. A més, ens permeten formar part de l'espectacle i ser protagonistes d'una festa que diu molt de nosaltres i del lloc on vivim.

Els nostres amics estan molt animats i cadascun d'ells ja s'imagina formant part d'una de les colles que s'encarreguen de preparar les activitats de cultura popular i tradicional.

Jordi

Belinda

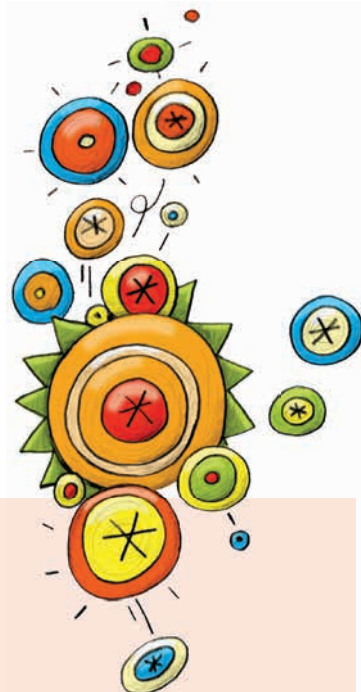
Yasmina

I tu, com la faries?

Ara imaginem-nos que farem un intercanvi amb nens i nenes d'un país ben llunyà que mai han vingut a Barcelona. I haurem de preparar una senzilla representació per explicar als visitants qui som, què ens caracteritza, com ens definim i quins són els nostres valors.

Feu-vos les preguntes següents:

- **Quines activitats pròpies del vostre barri, poble o ciutat sentiu pròximes a vosaltres i creieu que us representen?**

- **Què us pot aportar el fet de participar en algunes d'aquestes activitats?**
Per exemple: el sentiment de pertànyer a un grup, la generositat, l'esforç, la convivència, el treball en equip, el respecte, la solidaritat...

- **Penseu quina manifestació de cultura popular i tradicional us pot ajudar a explicar aquests valors. I per què considereu que és la que millor ho pot fer.**

I ara, mans a l'obra: cal assajar una representació, una posada en escena en què a través del vostre moviment i del teatre expliqueu tot el que creieu que és important destacar.

Bateig de foc. Diablers i bèsties de foc

Ara és moment de conèixer una de les propostes més misterioses i sorprenents de la cultura popular i tradicional catalana: els balls de diablers i els correfocs. Ho fareu a les Cases de la Festa, uns espais que apleguen les diferents colles d'activitats de cultura popular i tradicional de Barcelona.

Esteu preparats per a aquesta aventura? Abans de començar, vegem què sabeu sobre aquest tema!

Sembla que totes aquestes frases s'han ben barrejat i estan desendregades. Ens ajudeu a ordenar-les?

El correfoc és un espectacle molt sorollós on dracs, diablers i **de foc i tabalers que marquen ritmes de gresca.**

Les colles de diablers estan formades per diablers, bèsties **que encén els petards als altres diablers.**

Els vestits que porten estan pensats per lluir i **s'emmagatzemen tots els petards dels diablers.**

El cap de colla és el diable principal que... **altres personatges ballen i salten sota espurnes de foc.**

L'encenedor és la persona que controla el foc i **protegir els diablers del foc.**

El carro ha d'anar ben protegit perquè és on **organitza i dirigeix la colla i l'espectacle.**

Anota en aquest espai com creus que s'haurien d'endregar

1. El
2. Les
3. Els
4. El
5. L'
6. El

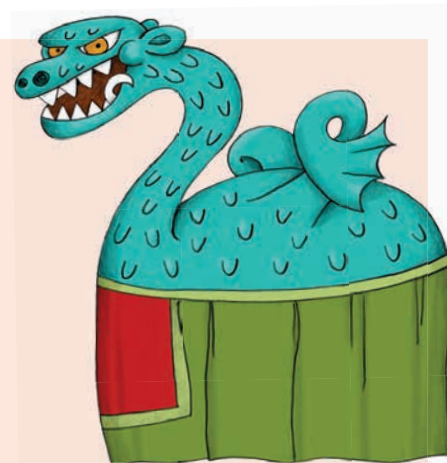
Dracs, diables, petards i tabals entren en joc als correfocs de Barcelona.

Aquesta sensacional celebració és patrimoni de la nostra ciutat. Us animem a investigar una mica sobre el tema:

- **Sabeu quan es corren els correfocs?
I com gaudir d'aquest espectacle?**

- **I de les bèsties de foc, què en sabeu? En coneixeu res?
Què creieu que representen?**

- **El dia de la visita participareu en un *Bateig de foc*.
Què us imagineu que hi passarà?**

El dia del taller a les Cases de la Festa tindreu l'oportunitat de conèixer més detalls sobre tot allò que els diables fan als emocionants correfocs!

ANNEX 2

Recursos

Cultura popular i valors

Publicacions:

- Bargalló, Josep. *Cultura popular, cultura nacional. Elogi de la diversitat i la interculturalitat (Reflexions a l'entorn de l'estructuració d'un model festiu i simbòlic plural)*. Disponible en línia a: <http://www.festes.org/arxius/elogidiversitat.pdf> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Quintana, Jordi; i Jordi Cerdà. "Cultura popular, cultures populars i escola", *Perspectiva escolar*, núm. 293, p. 2-9, 2005. Disponible també en línia a: http://www.ub.edu/ntae/jquintana/articles/QuintanaCerd%C3%A0_culturesPE.pdf [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Quintana, Jordi; i Jordi Puig. *Les Cases de la Festa a Barcelona: imatgeria, foc i música*, col. Quaderns del Consell de Coordinació Pedagògica, núm. 6, ed. Institut Municipal d'Educació de Barcelona, 2013.
- Soler, Joan. *Enciclopèdia de la Fantasia Popular Catalana*. Barcelona, Barcanova, 1998.
- Soler, Joan. *Cultura popular tradicional*. Barcelona, Pòrtic, 2001.
- Soler, Joan (dir.). *Tradicioniari. Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Vol 4. La festa. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2005.
- Soler, Joan. "Apunts sobre la cultura popular a l'escola", *Escola Catalana*, vol. 45, núm. 466, p. 15-16, 2010. Disponible també en línia a: <http://www.omnium.cat/ca/article/apunts-sobre-la-cultura-popular-a-l-escola-3983.html> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Recursos audiovisuals:

- "El valor de la cultura popular", programa radiofònic de Catalunya Ràdio, 15 d'agost del 2012: <http://www.catradio.cat/reproductor/658113> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Diablers i el món del foc

Recursos audiovisuals:

- *Diablers de Sant Quintí*. Música: Mesclat - Au, jovent (oi que és això?): <http://www.youtube.com/watch?v=DC3s6Ndug68> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- *Gaudeix la festa*. Programa de la Xarxa de Televisions Locals. Podeu veure en línia a quins canals s'emet: <http://www.xtvl.tv/programes/gaudeixlafesta/#programa> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Notícia sobre *Cursets per a diablers*. <http://www.tv3.cat/videos/3605810> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Creació d'un ball parlat pels Diablers de Bellpuig: http://www.balldediablers.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=19&Itemid=36 [Consulta: 18 de desembre del 2012].

- Per conèixer l'estructura, l'ordre i els moviments que fa una colla de diables durant un bateig de foc i els aspectes organitzatius i de seguretat que cal tenir en compte durant un correfoc, podeu consultar els vídeos següents [Consulta: 18 de desembre del 2012]:
  - <https://www.youtube.com/watch?v=NTZLfb8trlo&feature=related>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=JK0CMrgH8Lw&feature=related>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=u7JVfj86FVk&feature=fvwrrel>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=XVPNEBrC00w>
  - <https://www.youtube.com/watch?v=vsxYmAw-csE&feature=fvsvr>

Publicacions:

- Alàs, Núria. *Ei, pispem els fuets de les Maces!*. Col·lecció Els contes de la Patum, 5. Berga, La Patumaire Edicions SL, 2007.
- Arroyo, Salvador. *El Ball de Diables del Vendrell*. El Vendrell, Patronat Municipal de Serveis Culturals, 1990.
- Cubillos i Almiñana, Jordi. *Tocat pel foc*. Col. Cercavila, 31, Avinyonet del Penedès, Editorial Vilatana, 2006. Inclou un apèndix musical amb la transcripció de les melodies relacionades amb els textos i una breu ressenya històrica sobre els diables.
- Montserrat Garcia, Joan; i Pilarín Bayés (il·lustracions), *Petita història del Ball de Diables del Vendrell*. Barcelona, Editorial Mediterrània SL, 2004.
- Palomar, Salvador. *Diable sóc d'aquest ball...* (notes per a la història dels balls de diables). Caramella, núm. 3, 2000. Disponible en línia a: http://bestiari.cat/pdf_formacio/DiableSoc_Salvador_Palomar.pdf [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Palomar, Salvador. *El marc festiu del foc a Catalunya. La pirotècnia i els seus usos a la festa*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana / La Carrutxa, 2010. Disponible en línia a: <http://diables.cat/arxiu/upload/cursdeformaci/foc-festiu.pdf> [Consulta: 18 de desembre del 2012]
- Rius, Jordi. *Concomitancies entre els balls de diables catalans i les «diabladas» d'Amèrica del Sud*. Institut Nova Història, 5è Simposi sobre la descoberta catalana d'Amèrica, Arenys de Munt, 2005. Disponible en línia a: http://cch.cat/pdf/5e_jordi_rius.pdf [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Vallverdú, Ramon. *Foc en dansa. Els balls de diables tradicionals del Penedès i el Camp de Tarragona*. L'Arboç: Ajuntament de l'Arboç / Esbart Català de Dansaires / Carrutxa, 2006.

Audicions:

- Arnella, Jaume. *Romançó del Toc d'inici*. Tram, 1993.
- Buhos. Correfoc. 2010: <http://www.buhosrock.com/videos.php?ID=3> [Consulta: 18 de desembre del 2012]. (ESO)
- Solé, Ramon. *Escaldarium*. Caldes de Montbui, Tram, 1999. Enregistrament en CD de la música de la Festa del Foc i l'Aigua. Disponible en línia a: <http://www.labanya.cat/5-escaldarium/escaldmusica.php> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Poesia i lletres de cançons:

- Brams. "La plaça". *Energia*. 2003. Lletra disponible en línia a: <http://www.brams.cat/discografia/1008/energia#tema9> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Jou, David. *Ball de diables*. Poema disponible en línia a: <http://afroditacalipigia.blogspot.com/2009/10/ball-de-diables-passions-compartides-ii.html> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Llobet i Portella, Josep M. Poesia i himne dedicat als diables de Cervera: <http://locarranquer.blogspot.com/2011/02/poema-i-himne-als-diables-de-cervera.html> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Recursos lúdics:

- Webquest *Correfocs*, de Miquel Navarro: http://www.phpwebquest.org/catala/webquest/soporte_tabbed_w.php?id_actividad=2687 [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Diables i foc. JClic Applet: <https://sites.google.com/site/casesdelafesta/home> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Diable retallable del Trobafoc: <http://www.trobafoc.org/2011/06/el-retallable-del-trobafoc.html> i http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=EAWMk1ow3cl [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Recursos sobre altres manifestacions de cultura popular:

- Calendari 2012 de Tradicions i Costums. Generalitat de Catalunya: http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/CPCPTC/Documents_Estatics/PU_Publicacions/SD_calendari2012_tot.pdf [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Diversos autors. *Festes tradicionals de Catalunya*. Barcelona, Llabor, 1978.
- Capmany i Farrés, Aureli. *Costums i tradicions catalanes*. Barcelona, 1982.

I a <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio> podeu consultar activitats, espais i recursos relacionats.

Projecte didàctic: **Marinva, joc i educació**

Il·lustracions: **Lluís Cadafalch**

Disseny gràfic: **Fons Gràfic**

Fotografies: **diversos autors**

Assessorament pedagògic i implementació del programa educatiu: **Fragment, serveis culturals**

Producció i coordinació: **Servei de Cultura Popular de l'Institut de Cultura de Barcelona**

Copyright: **Marinva, joc i educació i ICUB-Ajuntament de Barcelona**